Ooievaars blijven slachtoffer van misverstanden; een relaas over achterhaalde, foutieve informatie en hardnekkigheid.

Dit artikel is een reactie op een ingezonden brief in Meppeler Courant van 30 okt 2013. Daarin schrijft Dhr. Wemmenhove dat hij vroeger heeft geleerd dat ooievaars kikkers eten en baby's brengen.

Vroeger was al bekend dat het 'baby-verhaal' een verhaal was zonder grond van waarheid. We weten inmiddels ook dat kikkers bij ooievaars niet hoog op het menu staan. Dat wil niet zeggen dat een ooievaar nooit een kikker zal pakken maar ooievaars zijn er niet op uit.

Ooievaars zoeken in het algemeen geen voedsel langs slootkanten maar lopen vele kilometers te zoeken in geschikte weilanden naar wormen, emelten , engerlingen, kevers en allerlei insecten. Vrijwel altijd hele kleine prooidieren waarbij het zelfs met een goede telescoop heel moeilijk is om te zien wat ze eten. Soms wordt er ook wel een muis gepakt.

Dat maakt een ooievaar tot een hele andere vogel dan een reiger. De reiger is een vogel die vooral stil staat te wachten op een prooi. De reiger pakt dan ook vooral grotere prooien waarbij iedereen weet dat de reiger ook heel goed vissen kan vangen uit de sloot maar ook uit de tuinvijvers. Dat zal een ooievaar niet gauw doen.

De ooievaar heeft dan ook een hele andere eetgewoontes en andere prooien dan de bekende en veel voorkomende blauwe reiger. Op de website van de Vogelbescherming staat vermeld dat het menu van reigers o.a. bestaat uit: jonge vogels. In Nederland zijn er ongeveer 12000 broedparen van de Blauwe Reiger.

Bij de ooievaars worden op de website van de Vogelbescherming geen jonge vogels genoemd als onderdeel van het menu. In Nederland zijn er ongeveer 1000 broedparen van de ooievaar.

Het is dan ook meer dan verwonderlijk dat er links en rechts steeds mensen opduiken die de ooievaar beschouwen als een moordenaar van weidevogels. Het verhaal dat ooievaars hazen, konijnen, fazanten , mollen en jonge weidevogels eten behoort tot de achterhaalde en foute verhalen. Ooievaars kunnen wel geïnteresseerd zijn in dode dieren omdat er bij dode dieren allerlei kevers, insecten en maden te vinden zijn.

Het komt zeker voor dat een ooievaar wel eens een mol pakt. Dat betekent niet dat de mol hoog op de lijst staat van prooidieren. Niet zo lang geleden maakte een ooievaar een dodelijke vergissing door een mol te pakken. Deze vogel kwam bij mij terecht op de sectietafel waarbij bleek dat de mol een grote inwendige bloeding had veroorzaakt.

Gedurende de afgelopen 30 jaar zijn er binnen de Kliniek voor Vogels honderden ooievaars onderzocht. Er is door mij nooit een aanwijzing gevonden dat een dode ooievaar een fazant, een haas, een konijn of een weidevogel had gegeten. Dat ooievaars geen bedreiging zijn voor andere weidevogels wordt wat mij betreft bevestigd door mijn observaties in het veld als vogelaar. Het gedrag van andere weidevogels jegens ooievaars is heel anders dan het gedrag van weidevogels jegens kraaien, reigers, buizerd, loslopende katten en een kiekendief. Dat lijkt een veelzeggende observatie.

Het blijft een trieste zaak dat er allerlei verhalen en mythes blijven circuleren waarbij mensen op basis van een eigen waarneming verkeerde conclusies trekken. We weten dat de leefomgeving voor ooievaars en andere weidevogels nog altijd slecht is. Deze omstandigheden zijn veroorzaakt door de mens met een natuuronvriendelijk landbouwbeleid en een weidevogelonvriendelijk laag grondwaterpeil.

Als de omstandigheden ongunstig zijn voor ooievaars en de vogels worden bijgevoerd zijn er altijd mensen die daar schande van spreken. Men spreekt er geen schande van dat de leefomgeving slecht is en dat het om die reden slecht gaat met weidevogels, de veldleeuwerik en de patrijs. Men spreekt er in het algemeen ook geen schande van dat er honderden loslopende en verwilderde katten in het Reestdal lopen te jagen op grondbroeders.

Tegelijkertijd spreekt niemand er schande van dat er, het hele jaar door, massaal vogels worden bijgevoerd in tuinen. Vanuit de EU en gesteund door vogelbeschermingorganisaties worden bedreigde gieren in Zuid Europa op speciale "gierenrestaurants" bijgevoerd om de vogels te ondersteunen. In het jaarverslag van de vogelbescherming is te vinden dat er een wintervoederingsprogramma voor akkervogels wordt ondersteund. Opvallend genoeg wordt het gericht bijvoeren van ooievaars als onnatuurlijk beschouwd.

De ooievaar zit dan ook in meerdere opzichten in het verdomhoekje. Het is overigens een begrijpelijke maar foutieve suggestie dat als ooievaars worden bijgevoerd met dode eendagskuikens, de ooievaars vervolgens in het veld op zoek gaan naar (levende) jonge weidevogels. Daar is geen enkele aanwijzing voor. Ook is het begrijpelijk dat mensen denken dat er elk jaar een groep ooievaars in Nederland blijft overwinteren omdat de vogels worden bijgevoerd. Er zijn geen aanwijzingen voor dat de vogels afwijken van het normale trekpatroon omdat de vogels worden bijgevoerd.

Er is elke winter een groep ooievaars in het Reestdal waarbij we, dankzij de ringen, weten dat deze zich vanuit verschillende delen van Nederland verzamelen in het Reestdal. Het gaat ook dit jaar weer om een groep van ongeveer 130 ooievaars (dus geen honderden) die er voor hebben gekozen om in Nederland te overwinteren.

De afgelopen tientallen jaren zijn er bij allerlei vogelsoorten grotere veranderingen opgetreden in het trekgedrag. Er blijven ook elk jaar in Nederland grote groepen kieviten overwinteren die vroeger naar Afrika trokken. Ook zijn er de afgelopen jaren honderden zilverreigers die in Nederland overwinteren terwijl deze soorten 30 jaar geleden nauwelijks in Nederland voorkwamen.

Er zijn dus allerlei ontwikkelingen waarbij het niet altijd gemakkelijk is om precies te achterhalen wat de redenen zijn. Als de ooievaars in Nederland blijven omdat de vogels worden bijgevoerd is het opmerkelijk dat de jonge ooievaars die dit jaar in het Reestdal geboren zijn massaal naar het Zuiden zijn getrokken en niet zijn gebleven bij degene die in Nederland blijven overwinteren.
Als oorzaak van de verschuiving wordt gedacht aan de slechte situatie in de oorspronkelijke overwinteringgebieden in Afrika waardoor het risico groot is geworden om de grote reis niet te overleven steeds groter is geworden.

Er is alle reden om trots te zijn op de herintroductie van de otter, de bever, de raaf en er is alle reden om trots te zijn op de herintroductie van de ooievaar in Nederland. Er is ook alle reden om Stichting De Lokkerij te ondersteunen bij het opkomen voor de belangen van ooievaars en voor het geven van natuureducatie aan duizenden bezoekers bij De Lokkerij.

Zie: www.delokkerij.nl

Dankzij het werk van vrijwilligers is de ooievaar weer een normale verschijning in het landschap. Door falend natuurbeheer, falend natuurbeleid en door het landbouwbeleid gaat het nog altijd slecht met de andere weidevogels in Nederland en in het Reestdal. Er is geen reden om daar trots op te zijn.

© Drs. Jan Hooimeijer Vogeldierenarts, Bestuurslid Stichting De Lokkerij. 2013